

news letter

Milan Chmelík:
Dějiny dají
Václavu Klausovi
za pravdu

Martin Erva:
Richard Nixon –
sto let od narození

Jana Čechurová:
Atentát na Rašína –
memento české
politické kultury

Michal Semín:
Recenze –
Petr Hájek:
Smrt v sametu

EDITORIAL

Bouře, která se snesla po novoročním vyhlášení amnestie prezidenta republiky, byla neuvěřitelná. Média se vrhla na amnestii jako na kořist a rozcupovala ji do malých kousků. O argumenty přitom vůbec nešlo. Amnestie se hodila jako záminka pro útok na prezidenta republiky na sklonku jeho funkčního období. Přesto se našlo několik odvážlivců, kteří se nebáli prezidenta zastat.

Institut Václava Klause a Centrum pro ekonomiku a politiku vstupuje do této debaty zásadním sborníkem, který dostávají všichni předplatitelé CEPu. Do sborníku přispěli vedle Václava Klause Milan Knížák, Petr Hájek, Tomáš Sokol, Tomáš Jirsa, Zdeněk Koudelka, Pavel Hasenkopf, Jiří Payne, Jan Skopeček, Karel Steigerwald, Václav Vlk, Bohumil Doležal, Jan Rychetský, Stanislava

Janáčková, Jan Lupoměský, Petr Suchomel, Martin Stín a Zbyšek Pantůček.

Na závěr sborníku je zařazen pestrý výběr z mnoha set dopisů občanů, které prezident obdržel na svou podporu. Některé se věnují výlučně amnestii, jiné ji zasazují do širšího kontextu, jako třeba advokát Milan Chmelík, jehož dopis přetiskujeme v lednovém newsletteru.

Marek Loužek, editor

Dějiny dají Václavu Klausovi za pravdu

Milan Chmelík
advokát

Vážený pane prezidente, přemyslím o tom, proč Vás někteří tak horečně pomlouvají, co je tím důvodem. Zjistil jsem, že je toho skutečně hodně:

- vždyť jste dopustil poklidné rozdělení Československa a oddělení měny, mohla tedy přece být krásná občanská válka;
- vždyť jste dbal na vyrovnané státní rozpočty a státní dluh se za Vaší vlády dokonce snížil, jak k tomu přijdou ti, kteří chtěli státu půjčovat a inkasovat řecké úroky;
- vždyť jste málem prosadil většinový volební systém, a jak by potom mocní mohli prosazovat svoje zájmy, když by odpadly stojednickoví posluhovači;
- vždyť jste prosazoval privatizaci státních podniků do českých rukou a dopustil, že existuje např. ČEZ, který do státní pokladny odvádí ročně více než 50 mld. Kč,

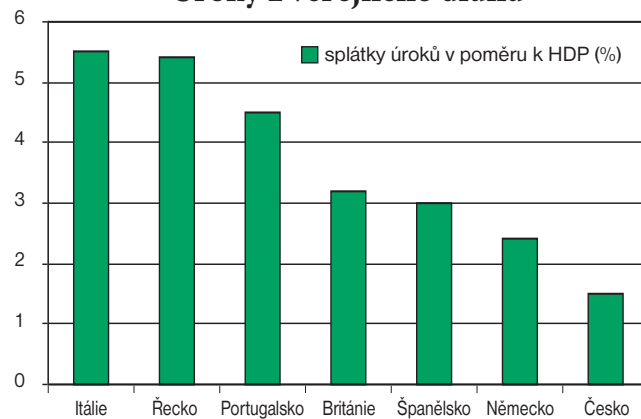
- vždyť nezdaněné zisky a dividendy mají správně mizet v zahraničí;
- vždyť jste dopustil, že po privatizaci je u nás jedno z nejmenších procent lidí pod hranici chudoby, jedna z nejnižších nezaměstnaností, a na jednoho obča-

na připadá cca 230 tis. Kč úspor, když na Slovensku tyto úspory činí jen cca 45 tis. Kč, jak je to možné?

- vždyť jste kritizoval bombardování Jugoslávie, vždyť přece tisíce civilních obětí nic neznamenají, když jde o správnou věc;
- vždyť jste se postaral o to, že v republice soutěžily o moc politické strany, vždyť ale správně mají mít v rukou moc „římské kluby“ a jejich média;
- vždyť jste na zahraniční

LEDNOVÝ GRAF CEPU

Úroky z veřejného dluhu

Pramen: Evropská komise, 2012

- cesty neúnavně vozil české průmyslníky, ti pak drže připravovali o zakázky ty správné hochy odjinud;
- vždyť jste neúnavně jezdil do regionů mezi lidi a nebál jste se je oslovovat a mluvit o jejich problémech, jak potom vypadají ti, kteří byli líní a dělali pravý opak;
 - vždyť jste se postaral o to, že republika nemá zavedeno euro a díky tomu vydělali občané tohoto státu stovky miliard korun jenom na zhodnocování koruny, ty peníze přece měly plynout jinam;
 - vždyť jste si dovolil kritizovat poměry v EU, a ta je přece nekritizovatelná;
 - vždyť jste kritizoval i euroval a skutečnost, aby ta (poddle někoho chabá koruna) zachraňovala cizí bankéře a tvrdé euro, to se nedělá, lokajové nesmí přece v důležitých momentech propást svou příležitost mlčet;
 - vždyť jste nepřipouštěl revizi výsledků světové války a obhajoval Benešovy dekrety, ani to se přece neodpouští;
 - vždyť jste pravidelně upozorňoval na šílenosti ekoteroristů, kteří ve skutečnosti často posluhují jen těm, kte-

- ří mají ty nejsprávnější představy o tom, jak a v čí prospěch nakládat s dotacemi, ani to se přece neodpouští;
- vždyť jste rychle vyřešil spor o katedrálu, tu věc přece asi měly soudit evropské soudy;
 - vždyť jste udělil dílčí amnestii cca 6 tisícům vězňů za méně závažné trestné činy a umožnil tak zavřít 5 tisíc vězňů, kteří se do vězení nevešli, vždyť jediné správná amnestie je přece ta Havlova, kdy bylo v roce 1990 propuštěno 23 tisíc vězňů, navíc jste ji udělil u příležitosti dvacátého výročí vzniku republiky a prezident Havel u příležitosti svého zvolení, jak nyní ta Havlova vedle té Vaší vypadá;
 - vždyť jste neúnavně pracoval, ani to se neodpouští, vždyť bohatství se prací nevytváří, to se přece vytváří spekulacemi na burze nebo kavárenským žvaněním;
 - je třeba pokračovat? Ne, jistě není.

Jak říkám, je toho skutečně hodně, proč Vás někteří nenávidí. No a vidíte, já jsem zase ten, kdo Vás právě za to obdivuje.

Přeji Vám, pane prezidente, pevné zdraví a pevné nervy. A můžete být klidný, pravda vždy vyšla najevo. Někdy to bylo hned, někdy to trvalo

trochu déle. Historie se ale na hodiny nepočítá.

*Děkuji Vám a zdravím Vás
Milan Chmelík*

NOVINKA

Institut Václava Klause a Centrum pro ekonomiku a politiku nabízí publikaci „Spor o amnestii“ (2013). Sborník obsahuje kompletní znění amnestie prezidenta republiky, rozhovory prezidenta o amnestii, doplňkové texty a dopisy občanů o amnestii. Do sborníku přispívají M. Knížák, P. Hájek, T. Sokol, T. Jirsa, Z. Koudelka, P. Hasenkopf, J. Payne, J. Skopeček, K.I Steigerwald, V. Vlk, B. Doležal, J. Rychetský, S. Janáčková, J. Lupoměský, P. Suchomel, M. Stín a Z. Pantůček.

128 stran, cena: 100 Kč.

objednávky na www.cep.in.cz

Richard Nixon – sto let od narození

Martin Erva
Filozofická fakulta UK

V lednu 1971 napsal o třech letech vlády republikánského prezidenta Murray N. Rothbard drtivě kritický článek s názvem Nixonův socialismus. „Není to marxistický socialismus, ale socialismus velkých firem nebo chcete-li státní korporativismus.“ Od třicátých let se americký stát zvětšoval násobně a to ruku v ruce s přerozdělováním, zvyšováním daní a současně dluhů. Program New Dealu a v šedesátých letech „velké společnosti“ byl ve skutečnosti programem socializace USA,

růstu moci státu a díky válečnému zaměření republiky také ohromující moci bezpečnostních složek země.

Anglosaský svět se po válce změnil. Britští konzervativci akceptovali znárodněný průmysl a vznik sociálního státu stejně jako američtí. Pravici tak zůstala jediná dvě témata: antikomunismus a korupce. V ostatním se totiž od svých konkurentů nelišila. Jak si všiml Rothbard, byl to nikoli marxistický, nýbrž „pro byznys“ socialismus. Trh se stával zapomenutou hodnotou. Pravidla

se měnila ve prospěch společností, které podporovaly nákladné předvolební kampaně. Prostředníkem se často stávali mafiáni. Na kampaň tajně přispívali dokonce i zahraniční diktatury a na oplátku se jim dostávalo lepšího zacházení.

Dějiny tohoto období jsou jasným důkazem věty Václava Klause, že „stát není neutrální entita maximalizující blaho občanů, nýbrž instrumentem prosazování velmi přízemních privátních zájmů“.

Úřad amerického prezidenta se od začátku třicátých let zásadně proměnil. Vznik welfare a warfare státu vytvořil z tohoto úřadu naprosto ohromující centrum moci. Ne všichni američtí prezidenti to byli schopni unést. Současně se z kampaně o tento úřad stala nesmiřitelná válka.

Faustovská cena

Když v roce 1952 přinesl senátor John F. Kennedy svému příteli a kolegovi senátorovi Richardu M. Nixonovi (jehož sté výročí narození si 9. 1. připomínáme) do kanceláře v obálce několik tisíc dolarů jako příspěvek na kampaň, zřejmě tak činil s vědomím, že přátelství mezi dvěma mladými senátory přestojí i jejich rozdílné stranické dresy. Již deset let na to proti sobě rozpoutali bývalí přátelé jednu z nejničivějších a nejtvrdějších kampaní v historii amerických voleb.

Kennedy zvítězil v roce 1960 nad úřadujícím viceprezidentem Spojených států Nixonem. Vyhrál o čtyři tisíce hlasů a to ve státě Illinois. Hlavním městem této úrodné země je Chicago. Ranaři stojící u volebních uren kon-

trolující volební lístky zapřičinili, že se Richard M. Nixon projel po Washingtonu na zadní sedačce své limuzíny naposledy a bylo mu to tak líto, že šofér křížoval ulice hlavního města celou noc. Ráno odevzdal vůz a další insignie moci. Stal se z něj opět občan Nixon. Ve svých sedmačtyřiceti letech měl za sebou hvězdnou kariéru senátora a viceprezidenta. Nyní před ním byla prázdnota a slib manželce, že to byla skutečně poslední kampaň v jejich životech. New York Times tak mohli škodolibě poznamenat, že z Nixona už je jen nezaměstnaný právník.

Nixon se postaral o několik zápisů do politické knihy rekordů. Žádný americký politik nikdy nebyl současně dvě funkční období viceprezident a prezident. Tedy téměř dvě. Žádný americký prezident v historii nemusel rezignovat kvůli obvinění, že zneužil státní moc k osobnímu prospěchu. Jeho výkony v politických kampaních jsou také úctyhodné. V roce 1972 dosáhl navzdory odporu liberálních médií z východního pobřeží jednoho z nejlepších volebních výsledků v historii a zopakoval tak svůj triumf z roku 1968.

Nixon se postaral o několik zápisů do politické knihy rekordů.

Všechno má ale svou faustovskou cenu. Po Nixonovi nakonec zbylo slovo, které má v americké historii pachut' ponížení a zneužívání státní moci: *watergate*. Kunderovský řečeno: zatímco po Goethem nám zůstal jen jeho vztah s Ulrikou, po Nixonovi skandál *watergate*. Právě *watergate* definuje Nixonův odkaz a proto se ho tento text pokusí zařadit do kontextu amerických kampaní a domácí politiky.

Richard Nixon nebyl jen nějakým vybočením z normálu americké politiky. Více než dvacet let byl dominantní figurou nejen republikánské strany, ale také celé americké federální politiky. Jeho praktiky, kterými uši-

loval o znovuzvolení, nebyly moc odlišné od praktik jeho protivníků, ať už z republikánské nebo demokratické strany.

Richard Nixon se po vojenské službě v námořnictvu, kde pracoval jako proviantní důstojník, vrátil do rodného Whitieru a nastoupil do malé právní kanceláře. Na vysoké škole exceloval a absolvoval s druhým nejlepším prospěchem. Současně dominoval politickému životu koleje a byl zvolen prezidentem studentů.

Příchod do Washingtonu

V roce 1949 se rozhodl kandidovat proti uznávanému demokratickému poslanci Voorhisovi a ve velmi ostře kampani dokázal ukončit desítky let dlouhé panování demokratů v místním okrsku. Kampaň byla postavena na obviňování Voorhise a demokratů z komunismu a korupce. Tato dvě témata vynesla Nixonovi historicky první vítězství a svým postupem zaujal předáky republikánů. V kampani dokázal získat financování od velkých korporací, které mu zajišťoval právník a pozdější šéf CIA Allen Dulles, jehož bratr J. F. Dulles byl hlavním protagonistou politiky zadržování a státním tajemníkem prezidenta Eisenhowera. Nixon si dojednal ohromující podporu kalifornského tisku, jehož majitelé mu dokonce poskytovali své nejlepší redaktory jako autory projevů a tiskové poradce.

Po příchodu do Washingtonu Nixon projevil ohromné pracovní nasazení a cit pro populární témata. Stal se členem Výboru pro neamerickou činnost. V této pozici vedl tažení proti Algebru Hissovi, který byl bývalým komunistou Chambersem obviněn, že byl ve třicátých letech sovětským agentem. Po různých peripetiích byl díky Nixonově houževnatosti a podané ruce tajných služeb Hiss odsouzen. Z Nixona se stala národní hvězda a jeho kolega z výboru senátor Joseph McCarthy po Nixonově vzoru udělal z padesátých let éru ta-

žení proti americkým komunistům.

Z Nixona se stala politická celebrita a poté, co společně s Eisenhowerem absolvoval „konkurz“ v Bohemian Grove, v němž zámožní příznivci okukovali nadějnou politiku, se republikáni rozhodli osvěžit kampaň starého generála mladým Kalifornianem. Tato kombinace si získala takovou podporu, že i pozdější prezidenti a v té době ještě i oba demokraté Ronald Reagan a J. F. Kennedy podporovali kandidátku republikánů.

*Po Nixonovi nakonec zbylo slovo, které má v americké historii pachut' ponížení a zneužívání státní moci: *watergate*.*

Hlavním tématem kampaně byla vedle antikomunismu zkorumpovanost demokratů, kteří vládli více než dvacet let a čelili řadě korupčních skandálů. V horké fázi kampaně se ale objevila informace, že podnikatelé z Kalifornie vytvořili tajný fond, ze kterého vyrovnávali „nedostatečnost Nixonových osobních prostředků“. Skandál začal nabývat na intenzitě a generálovi poradci vycítili příležitost, jak se zbavit ambiciózního senátora a tlačili na jeho odstoupení z kampaně.

V pátý den skandálu Nixon vystoupil s projevem v televizi NBC, ve kterém se „svlékl do naha“. Mluvil o tom, že manželka nemá na norkový kožich a chodí „v poctivém republikánském plášti“; prohlásil, že fond nebyl na osobní výdaje, ale politické a „poté přišel okamžik, který vzal všechny za srdíčko“ a jenž dal projevu známý název – Nixon přiznal, že rodina přijala po posledních volbách dárek, totiž kokršpanělka jménem Káro. „A víte,“ pokračoval, „dětem se pejsek zalíbil. A tak vám tu rovnou říkám, že si ho, ať si o tom vykládá kdo chce, co chce, prostě necháme.“ Poté zfalšoval datum narození své ženy a řekl, že se jako správná Irka nevzdává, protože se narodila na den svatého

Patrika. Šedesát milionů diváků bylo fascinováno polidštěním republikánské strany. Eisenhower sledoval projev se svou ženou „Mamie“, která se po zmínce s pejskem rozplakala jako miliony dalších. Republikánský výbor následně oznámil, že Nixon zůstává dvojkou kampaně a bývalý ochotník z Kalifornie se před televizními kamerami rozplakal na rameni kolegy senátora.

Eisenhower byl zejména ve druhém funkčním období často upoután na lůžko a Nixon se soustředil na zahraniční politiku. Cestoval v zastoupení prezidenta po celém světě. Americká zahraniční politika padesátých let byla nesena v duchu „dominové teorie“. Nesměla se proto ztratit jediná země. CIA organizovala převrasy v Guatemale, připravovala společně s mafií návrat ke starým pořádkům na Kubě a v tajných operacích se angažovala po celém světě. Šéfem CIA byl Allan Dulles, který měl dříve na starosti shánění finančních prostředků na kampaň mladého senátora Nixona.

Vztahy Eisenhowera a Nixona byly nadále napjaté. Prezident se svým zástupcem nikdy soukromě nepovečeřel a stýkali se striktně pracovně. Eisenhower si nechal na telefon instalovat zařízení, které mu umožňovalo nahrávat všechny telefonické hovory a to zejména s viceprezidentem. Přepisy rozhovorů, ve kterých se po Nixonovi doslova vozí, jsou dnes k dispozici v archívech, stejně jako Eisenhowerova touha „zlomit při vší moci Spojených států rejdaře Onassise“. Tento rejdař uzavřel dohodu se saudskoarabským králem, na jejímž základě by ovládal polovinu přepravy ropy z této země. Nixon dostal za úkol tuto delikátní věc vyřídit. Povolal si bývalé operativce CIA, kteří pro agenturu zajišťovali „specifické“ úkoly jako externisté, a vzápětí začala celosvětová mediální kampaň proti Onassisovi, a to včetně nasazení odposlechů do jeho

kanceláře a vlny soudních žalob. Král od dohody ustoupil.

Kandidát na prezidenta

V roce 1960 se Nixon stal kandidátem republikánů na post prezidenta. Proti ostřílenému představiteli americké zahraniční politiky se postavil jeho přítel J. F. Kennedy a rozpoutala se nenávistná kampaň. Eisenhower měl jiného favorita, a to ministra financí Roberta Andersona, a dával to najevo. Anderson se však politicky odepsal transakcí s majiteli ropných ložisek a nakonec byl v osmdesátých letech odsouzen za daňové úniky.

Nixon v roce 1960 těsně prohrál s J.F.K. a to nejen díky prohrané televizní debatě, která poprvé v historii ukázala, že televize je nejdůležitější médium. Forma zvítězila nad obsahem. Nixon vyhrál u posluchačů rozhlasu, Kennedy u televizních diváků. Stojí za zmínku, že během této kampaně došlo do vloupání ordinace ošetřujícího lékaře Kennedyho a také do kanceláří štábu republikánské strany. Pátrání demokratických špehů po večírcích v Miami, kterých se měl účastnit viceprezident Nixon a současně placené dívky, rychle skončilo poté, co zjistili, že se jich účastnil také senátor Kennedy.

Vražda Roberta Kennedyho zlepšila šance republikánů na vítězství.

V roce 1973 prohlásil předseda Národního výboru republikánské strany George Bush, že během kampaně v roce 1960 byly představitelé strany systematicky odposlouchávání demokraty. Rozhodně se tomu tak stalo o dva roky později, když Nixon neúspěšně kandidoval na guvernéra Kalifornie a proti němu stál nejen aparát demokratické strany, ale také Bílého domu. Jak k tomu poznamenal senátor Barry Goldwater po vypuknutí aféry watergate: „Prokristapána, vždyť přece každý odposlouchával každého.“ Zejména ministr spravedlnosti Robert Kennedy pro-

kazoval v tomto ohledu velké nasazení.

Nixon měl za sebou v roce 1962 dvě prohrané kampaně, ve kterých ho porazil jeho bývalý přítel Kennedy. Všichni předpokládali, že to je jeho konec. I on sám. Na slavné tiskové konferenci zkoprnělým novinářům vmetl: „Už si nikdy nekopnete do Nixonu, protože tohle je, pánové, má poslední tisková konference.“

Šedesátá léta strávil Nixon jako právník cestami po světě a navazováním osobních kontaktů s budoucími i současnými státníky. Jedním z jeho hlavních klientů byla společnost Pepsi Cola či Jihovietnamský stát. Náhoda mu ale opět změnila život. 22. listopadu 1963 posnídal v Dallasu, kde byl kvůli svému klientovi, poskytl rozhovor místním médiím a odletěl do New Yorku, kde zjistil, že jeho rival byl právě zastřelen. Následná vražda Roberta Kennedyho pak ještě zlepšila šance republikánů na vítězství.

Aféra Watergate

V roce 1968 vedl jednu z nejučinnějších prezidentských kampaní v historii, jejíž pravá povaha vyšla najevo až po otevření archívů. Každopádně kampaň a její způsoby následně výrazně zatížily samotnou vládu. Hlavním problémem byl Nixonův podíl na plánech na zavraždění Fidela Castra, finanční spojení s miliardářem Howardem Hughesem (ten si platil už F. D. Roosevelta, ale Nixonově bratru poskytl nevratnou půjčku 205 tisíc dolarů), značný příspěvek na kampaň od řecké junty (dle amerických zákonů je nelegální přijímat příspěvky na kampaň od cizích států a organizací) a sabotování vietnamských mírových rozhovorů, jejichž úspěch by přinesl body demokratům. Prezident Lyndon Johnson nařídil FBI vyšetřit poslední z aktivit, ale již téměř čtyřicet let sloužící ředitel FBI Edgar Hoover vyšetřování bojkotoval kvůli uzavřenému spolenectví s Nixonem.

Amerikou cloumaly raso-

vé nepokoje, nespokojenost s vojenským dobrodružstvím ve Vietnamu a masová shromáždění mladých lidí včetně střelení do studentů vysokých škol. Vietnam se Nixonovi stal osudným. Jeho ministr zahraničí dostal sice za ukončení války Nobelovu cenu za mír, ale jeho kabinetní diplomacie byla citlivá na pohledy veřejnosti. Po politice dominového efektu, zadržování, přišla politika detente, v podstatě akceptace rozdělení světa v duchu vestfálské zásady či vláda, toho náboženství.

V roce 1968 vedl jednu z nejučinnějších prezidentských kampaní v historii.

Nixonova domácí politika byla vedena snahou o získání bodů veřejnosti. Proti inflaci způsobené válkou ve Vietnamu a rozsáhlými sociálními programy bojoval tím, že jí zakázal, respektive vyhlásil dekret o kontrole cen a mezd, zavřel zlaté okno a způsobil tak tzv. Nixonův šok, který měl sice krátkodobý příznivý dopad na ekonomiku a pomohl mu vyhrát volby, ale znamenal začátek ztracené dekády. Pro Nixonu byl život permanentní kampaň.

Nixon nechal z Bílého domu odstranit odposlechy nainstalované Johnsonem. Po dvou letech vlády ale potají nainstaloval nový systém, který se spouštěl hlasem. Přestal tak mít kontrolu nad tím, co se nahrává, a to se mu stalo osudným. Současně nechal odposlouchávat novináře, aby zamezil unikům informací (Daniel Ellsberg novinářům poskytl tajnou vládní studii o válce ve Vietnamu). Nakonec inicioval vznik tzv. skupiny instalatérů, tj. operativců Bílého domu, kteří podobně jako v případě Onassise měli za úkol tentokrát bojovat za republikány. Právě oni se vloupali před volbami v roce 1972 do kanceláří demokratů a byli chyceni. Právníci Bílého domu jim dali peníze za mlčení a to rozpoutalo skandál Watergate.

Nahrávky z Oválné pracovny pak usvědčily Nixona z toho, že o celé věci věděl a nepomohlo mu ani odvolání vyšetřujícího státního zástupce Archibalda Coxe (ministr spravedlnosti a jeho náměstek se odmítli rozkazu prezidenta podvolit a raději rezignovali) a nasazení agentů FBI na prohledání kanceláří vyšetřovatelů a zabavení důkazního materiálu. Situace došla tak daleko, že Nixon na poradě náčelníků štábu sondoval, „zda se za něho v kritické situaci někdo postaví, aby se mohl udržet u moci“.

Ministr obrany a viceprezident Gerald Ford (viceprezident Spiro Agnew musel rezignovat kvůli korupci) proto přijali společně s náčelníky štábu taková opatření, aby každý rozkaz prezidenta musel být podroben schválení Pentagonu. Henry Kissinger ve svých pamětech vzpomíná, jak ředitel kanceláře Bílého domu Alexander Haig mluvil o možné nutnosti „roz-místit vojáky 82. divize kolem Bílého domu, aby bránili prezidentu“.

Vietnam se Nixonovi stal osudným.

Situace byla vyhrocená. Nakonec Nixon ustoupil po tlaku senátora Barryho Goldwatera a následující den abdikoval. Nový prezident Gerald Ford mu pak udělil generální pardon. Jinak by zřejmě dopadl jako 14 jeho blízkých spolupracovníků, kterým, včetně bývalého ministra spravedlnosti, soud vyměřil různé dlouhé tresty. Jak si poznamenal poslanec sněmovny reprezentantů Jerome Waldie: zřejmě bylo nevyhnutelné, aby nastal čas, kdy toto nepřetržité hromadění moci muselo být zaraženo takovým způsobem, jenž měl být naprosto srozumitelný nejen prezidentovi, který v té době zastával úřad, ale i prezidentům, kteří přijdou po něm.“

První (a bohužel na dlouho dobu poslední) obrat měl udělat muž, který s Nixonem prohrál primárky v roce 1968, bývalý demokrat Ronald Reagan.

Atentát na Rašína – memento české politické kultury

Jana Čechurová
Filozofická fakulta UK

Osobnost Aloise Rašína, přestože jej musíme považovat za nespornou a výraznou individualitu, je po většinu jeho politického života třeba nahlížet jako součást kolektivů. Byl jedním z ideových strůjců Omladiny, jedním z pokrokařů, jedním z hlavních představitelů mladočeské strany před první světovou válkou, jedním z Mužů 28. října, jedním z ministrů první československé vlády, jedním z členů Pětky. Pokud se na věc podíváme takto, pak nám Rašín vystupuje jako autorita a vůdčí osobnost, ovšem se smyslem pro kolektivní konsensus. To se může jevit jako tvrzení jsoucí v rozporu s tím, co se z něj snažila udělat především dobová publicistika. Rašín je totiž líčen jako rozezný vůdce či nelítostný diktátor.

*Peroutka trefně napsal,
že Rašínova smrt
byla výzvou ke zpytování
svědomí.*

Jestliže Rašín působí především jako člen autoritativních grémií, pak existují dva výrazné historické momenty, v nichž vstupuje do historického povědomí jakoby osamoceně. Prvním z nich je jeho vrcholný životní kousek, a sice provedení první československé měnové reformy. Přestože v této „akci“ Rašín rozhodně nebyl sám, zaštila ji vláda, odsouhlasil parlament, chystaly a provedly týmy spolupracovníků, tak je spojována symbolicky právě s jeho jménem.

Druhou Rašínovou individuální pečetí je jeho smrt. Někdy se dokonce může zdát, že právě tento moment jako by byl tím úplně nejdůležitějším na jeho 55 let dlouhém, nesmírně činorodém, životě.

Jak žil, ví dnes asi málokdo, jak zemřel, na to si už le-daskdo vzpomene. To proto, že se jedná o něco atypického. Podlehl atentátu. Aniž bychom si činili iluze o české národní povaze, je možno konstatovat, že politické atentáty byly našemu prostředí v podstatě cizí. Důvodem může být dominantní role pragmatismu a snad i jistá rezervovanost vůči příliš výrazným gestům. Proto byl také zdařilý atentát na Rašína takovým šokem.

Rašínova smrt

Tím, kdo snad nejpřekvapivěji „uchopil“ Rašínovu smrt z pohledu státní myšlenky, byl prezident Masaryk. Nejznámější interpretací se stal jeho dopis vládě, který byl pak mnohokrát citován a publikován: „Ano, náš štít musí být čistý. Jistě je čistý jako jeho... Ale proč nám ho osud tak brzy a nečekaně vyrval? Jaký ta jeho smrt má smysl? Zamysli se, kdo dovedeš myslet, a vyznej si, že jsme neučinili dost příkazu Rašínova manifestu. A násilím není jen vražedný útok

*Rašínova smrt přinesla
otřes z toho, kam až
může politika dojít, jaké
mohou být následky
politických bojů.*

a vražda, nýbrž také dravá zloba, která nepochopením a zneužitím republikánské a demokratické volnosti ve veřejném životě a mínění v míře nezdravě zavládla. Naši legionáři kladli své životy na bojišti. Rašín musel položit na oltář vlastní život mezi svými – hrozná a výhrůžná memento všem žijícím a budoucím. Lide československý, zachovej národní štít čistým! Ať veliká oběť Rašínova života pohne našim svědomím

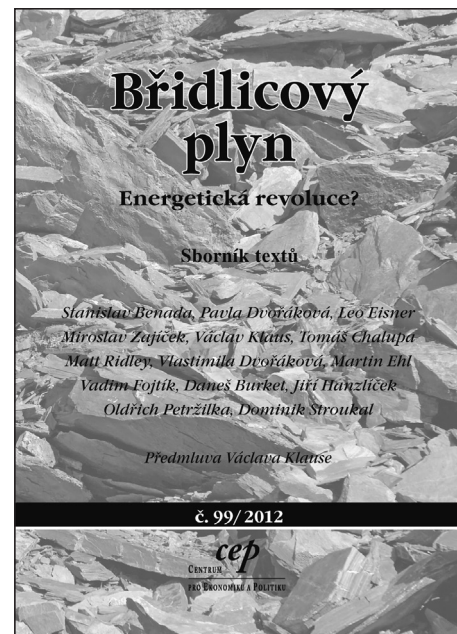
a svede nás všechny k součinnosti směřující k uskutečnění našeho národního ideálu a ten je – republika a demokracie zakotvená v úctě a lásce ke každému člověku. Násilí na dru Rašínovi je nelidské, nečeské.“

Peroutka trefně napsal, že Rašínova smrt byla výzvou ke zpytování svědomí. Především tisk, jehož štvavé kampaně měly svůj díl viny na vytvoření společenského klimatu, kdy se Rašín stal osobou vyloženě nenáviděnou, se musel s předchozím způsobem svého psaní nějak vypořádat. Podobně na tom byly i některé politické strany a společenská uskupení. Vyjma komunistů se k této vnitřní distanci postavili čelem v podstatě všichni. V důsledku atentátu na Rašína pak byl také urychleně přijat

zákon na ochranu republiky, který měl pomoci chránit před extremismem.

Rašínova smrt přinesla jednak otřes z toho, kam až může politika dojít, jaké mohou být následky politických bojů, byla to opravdu nová zkušenost, a pak také jistě rozpaky, jak se vyrovnat s vlastním jednáním i tímto novým fenoménem, jehož, jak se najednou ukázalo, nezůstala ušetřena ani česká politická kultura. Je otázkou, zda se jednalo o něco tak nelidského a tak nečeského, jak tvrdil Masaryk. Atentát na Rašína, i když si to nechtěl nikdo příliš přiznat, byl podle mého názoru dosti lidský a dosti český. A možná právě z těchto prvků si společnost spíše mohla vzít nějaké ponaučení, resp. spíše to v ní mohlo rezonovat. Žádná distance tady totiž nemohla

NABÍZÍME

CEP nabízí sborník č. 99/2012 „Břidlicový plyn – energetická revoluce?“, do něhož přispěli Stanislav Benada, Pavla Dvořáková, Leo Eisner, Miroslav Zajíček, Václav Klaus, Tomáš Chalupa, Matt Ridley, Vlastimila Dvořáková, Martin Ehl, Vadim Fojtík, Daneš Burket, Jiří Hanzlíček, Oldřich Petržílka, Dominik Stroukal. Editorem je Marek Loužek. Předmluvu napsal prezident Václav Klaus.

172 stran, 100 Kč.

**objednávky na www.cepin.cz
e-mail: cep@cepin.cz**

být dokonalá. V atentátu na Rašína v podstatě nenajdeme nějaký cizorodý prvek, není tam nic, co by mohlo být pocítováno jako celospolečenské alibi.

Neoblíbený muž

V říjnu 1922 se Alois Rašín stal podruhé ministrem financí. Toto období však není ani zdaleka tak zářné, jako jeho první ministerské působení. Je spojováno především s tzv. deflační krizí, s umělým zvyšováním hodnoty koruny, na němž měl Rašín mimořádný zájem. Důsledkem toho byl pokles exportu, růst nezaměstnanosti a krach některých finančních ústavů. Ministr financí se stal symbolem, na nějž bylo jednoduché svalovat téměř všechny ekonomické a sociální potíže, což činila nejen média, ale i jeho ministerští kolegové. K vlně společenské nevráživosti či nenávisti pak přispěl Rašín ještě tím, že se vyjádřil na adresu legionářů v tom smyslu, že si nechali za práci pro vlast zaplatit. Rašín na sklonku roku 1922 rozhodně nebyl oblíbeným politikem, a jeho přátelé se jej snažili přesvědčit, aby ve své ostré rétorice i finanční politice poněkud ubral, což jim nakonec slíbil.

Rašín byl tedy obecně neoblíbeným mužem, byl terčem mediálních štvanic. Možná, že to považoval za svou „svatou válku“, že chtěl i v tomto případě ukázat, že správný muž si stojí za svým slovem a nebojí se, i kdyby stál sám proti všem. Pokud se ovšem podíváme na výpovědi jeho vraha, tak by si ho jako obět s největší pravděpodobností vybral i bez všech těchto společenskou eskalaci zvyšujících symptomů. Na druhou stranu atmosféra před atentátem přinášela posleze onen pocit společenské viny či spoluviny.

Vrah anarchista

Rašínovým vrahem byl v té době devatenáctiletý úředník pojišťovny Josef Šoupal. Býval komunistou, ale pro své anarchistické názory se s tímto prostředím plně neztotožnil (a ono s ním), a proto bývá jeho politická orientace nejčastěji označována jako anarcho-

komunistická. Věkem i názory jej můžeme zařadit mezi mladíky, kteří se domnívají, že svým individuálním činem, při němž se třeba i obětují, zachrání svět, nebo mu alespoň pomohou.

Rašín byl obecně neoblíbeným mužem, byl terčem mediálních štvanic.

Šoupal chtěl odstraněním symbolu kapitálu pomoci na cestě do lepší budoucnosti, dle svých slov chtěl „prospěť pracující třídě a zastrážit reakci“. Tato „mladická nerozváženost“, naivita, redukováný odlesk velkých ideologií spolu se snem o vlastním hrdinství stály tedy za úspěšným atentátem na ministra financí. Protože nebyl Šoupal v době činu plnoletý, minul jej nejvyšší trest, za protektorátu pak byl z vězení propuštěn. Dostí velká aféra se rozpoutala kolem jeho mladých přátel či pomocníků. O tom, že si Šoupal pořídil zbraň, že se učí střílet a že chystá atentát, vědělo totiž několik jeho vrstevníků. Za neohlášení dostali mírné tresty a svou roli zde sehrál i prezident Masaryk, který je ještě zmínil, resp. jim dal milost. Nahlížel na ně nejspíš jako na zbloudilé děti, které si neuvědomily, že vedle nich si opravdu někdo hraje s ohněm. Otázkou je, zda tento pedagogický přístup byl v danou chvíli opravdu tím nejlepším, každopádně působil jako provokace či drzost.

Šoupal se k atentátu rozhodl v době, kdy se Rašín stal podruhé ministrem financí. První pokus v prosinci mu nevyšel, tak se 5. ledna 1923 odhodlal k dalšímu. Na Rašína počkal před jeho domem. Když Rašín vyšel z domu a šel k autu, tak na něj zezadu vystřelil ze vzdálenosti pět a dva metry a začal utíkat. Zanedlouho jej našli v nedalekém sklepe. Vzdal se a ke všemu se přiznal. Mezitím Rašína v domě ošetřili a převezli do sanatoria v Podolí. Výsledky operace, nad níž se sešly největší kapacity oboru, byly neradostné. Plášťový projekt

pronikl do desátého obratle, proletěl míchou a uložil se do obratle jedenáctého. Následky byly opravdu děsivé – úplné ochrnutí dolních končetin, břišního svalstva, těžké poruchy střev a močového měchýře. Rašínův stav byl vlastně od počátku beznadějný.

Umíral v podolském sanatoriu šest týdnů, a umíral jako velký bojovník a statečný člověk. Ladislav Syllaba na Rašínovu adresu řekl, že vzal svůj los, jako by padl v bitvě. „Stáli jsme tam nad jeho mrtvým tělem, jeho synové, politikové a lékaři. Bylo hluboké ticho. Všichni jsme cítili velikost chvíle. Čas jako by se byl zastavil. Dech dějin jako by se dotýkal našich skrání. Změněná, zmučená, za nemoci zestárlá tvář nebožtíkova byla klidná. Rušný, krásný život byl uzavřen krásnou smrtí. Vše, co je malé v tomto životě, od nás poodstoupilo. Jednoduchá a prostá, velká se nám jevila smrt.“

Politické memento

Rašínova smrt je však ojedinelým mementem ještě v jednom ohledu. A to právě ve fenoménu umírání, ve státnickém umírání. Rašín umíral šest týdnů a věděl, že jeho konec se blíží. To, jak s tímto časem naložil, si zaslouží zcela určitě obdiv. A zároveň to bylo opravdu školou, jak státnic-

ky maximálně vytěžit z fenoménu smrti. Toto jednání se řídilo logikou, že když už se takové neštěstí stalo, tak z něj bylo vhodné pro národ a vlast získat co nejvíce pozitivního.

Do tohoto rámce patří Rašínova výzva, aby místo květinových darů lidé raději přispívali na zlatý poklad republiky, stejně tak jako kolektivní návštěvy členů Pětky u lůžka umírajícího. Rašín řekl dva dny před smrtí na adresu kolegů z Pětky, že jsou to dobří lidé, že ho mají rádi, ač jsou to političtí odpůrci. A pak následoval jeho státnický vzkaz: „Politika je hrozná, těžká, všichni zodpovídáme za osud vlasti, politik musí mluvit pravdu, bezohlednou. Nebudeme-li mluvit pravdu sami k sobě, ztratíme samostatnost...“ Rašín své těžké a strašné umírání unesl. Ve své době, kdy noviny přinášely denní zprávy z podolského sanatoria, bezpochyby jeho chování a opravdu lidské a zároveň důstojné jednání jeho rodiny i politiků, působily na veřejnost dosti silně.

Atentát na Aloise Rašína, jeho umírání i smrt sama svůj vliv v české politické kultuře bezesporu zanechaly. Jednalo se o fenomén sice ojedinelý, ale zároveň nikdo nemohl a nemůže říci, že našemu prostředí zcela cizí. ■

Předplatné na rok 2013

Předplatné zahrnuje pravidelný newsletter, sborníky a ostatní publikace, pozvánky na semináře.

Základní cena předplatného činí 660 Kč.

Studentské předplatné 330 Kč.

cep
CENTRUM

PRO EKONOMIKU A POLITIKU

www.cep.in.cz

RECENZE – PETR HÁJEK: SMRT V SAMETU

Michal Semín

ředitel Institutu sv. Josefa,
předseda iniciativy D.O.S.T

Knihy Petra Hájka „Smrt v sametu“ (Darus 2012) má několik samonosných rovin, jež ve svém celku vytváří vnitřně uspořádanou mozaiku, jejíž optikou lze vnímat a hodnotit společenské události posledních desetiletí či dokonce staletí. K celkovému vyznění a významu knihy musíme přičíst i její mediální obraz, neboť je svědectvím o oprávněnosti řady soudů o povaze a moci médií, jež v knize nalezneme. V tomto smyslu je Smrt v sametu rozvínutím stěžejního tématu kritiky tzv. mediokracie, obsažené v knize „Smrt ve středu“, v níž se její autor zamýšlí nad tím, jak média „tvoří“ realitu kolikováním prostoru, v němž se smíme ve vztahu k jimi selektivně zprostředkovaným událostem interpretačně pohybovat. Smrti v sametu se Petr Hájek vydal zkoumat realitu, jež se za touto mediální fasádou skrývá. I proto tato kniha vyvolala takové pozdvižení, a to již dávno před tím, než vyšla.

Hájkovi odpůrci, jak se dalo čekat, nevydrželi neregovat na vybrané úryvky, zveřejněné před uvedením knihy na trh, a jali se poselství knihy a její dílčí aspekty hodnotit, pochopitelně zkresleně či mylně, rozhodně však dříve, než se s vlastní knihou vůbec mohli seznámit. Preventivním rozšířením zesměšňujícího odsudku jejího autora mělo být nejspíš docíleno toho, aby se čtenáři nad obsahem knihy příliš nezamýšleli, případně si knihu vůbec nezakoupili. Tuto kampaň vygradoval německý Die Welt (hádejte, kolik německých literárních kritiků či politických publicistů knihu asi tak četlo), když Petra Hájka označil za „Klausova šaška“. Nejspíš si autor této poznámky neuvědomil, k ja-

ké pravdě se svým polínkem, přiloženým k médiu vystavěné hranici, přiblížil. Bývaly časy, kdy pojem králův šašek vyjadřoval něco zcela jiného než hlupáka. Šašek mívával na panském dvoře výsadu sdělovat mocným tohoto světa pravdy, jež byly do té míry nepřijemné, že si to nikdo jiný, zpravidla ze sebezáchovných důvodů, veřejně nedovolil. A právě v tom spočívá největší hodnota Hájkova díla.

Ukotvení ve víře

Někteří z těch, jež s politickými analýzami Petra Hájka v zásadě souhlasí, autorovi vyčítají náboženský kontext, do něž svoji knihu zasadil. To považují za chybné již z toho důvodu, že bez svého ukotvení ve víře by autor k některým podstatným závěrům nedospěl. Důležitější je však jiné hledisko – Hájkova kniha nám připomíná, že je třeba se i na věci nitrosvětské dívat *sub specie aeternitatis*. Mylná novověká redukce racionality na oblast empirických věd vyhnala metafyzické a náboženské otázky do sféry lidského soukromí a osobních preferencí, jež nelze objektivizovat.

*Hájkova analýza
myšlenkového dědictví
Václava Havla patří
k nejzdařilejším pasážím
knihy.*

Hájek jde proti proudu a právem je vrací do středu naší pozornosti. Existuje-li Bůh, pak člověk je tvorem, jehož život, osobní i společenský, nemůže být na Stvořitelově plánu nezávislý. A pokud tak činí, stává se revolucionářem. Hájek si to dobře uvědomuje, když myšlenkový zárodek novověkých revolucí, první symbolickou deklarací nezávislosti, na-

chází v biblickém příběhu o Luciferově vzpouře, vyjádřené pouhými dvěma slovy – nebudu sloužit. V tomto smyslu existují mezi revoltami, o nichž se Hájek zmiňuje či je dílčím způsobem analyzuje (husitské bouře, luteránství, Francouzská revoluce, bolševismus i soudobý neomarxismus) zřejmá kontinuita či souvislost. Hájkova kniha je pozoruhodná i tím, že do antikristovského tábora situuje skupiny, o jejichž existenci se sice všeobecně ví, ale o nichž se z řady důvodů mlčí. Řeč je o svobodném zednářství, silách organizovaného naturalismu, usilujících o vytěsnění zjevného náboženství z veřejného života a jeho nahrazení „náboženstvím civilním“, vycházejícím ze sekulárního humanismu a právního pozitivismu.

Klaus vs. Havel

V tomto kontextu a touto optikou Petr Hájek interpretuje i příčiny a povahu sporu dvou dominantních osobností polistopadové éry, Václava Havla a Václava Klause, jakkoli nelze tvrdit, že si řečeného kontextu byli oba aktéři vždy vědomi. Hájkova analýza myšlenkového dědictví Václava Havla patří k nejzdařilejším pasážím knihy. Hájkovi nejde o to prokázat, jak to dezinterpretují novináři, že byl Havel Písmem svatým ohlášeným Antikristem. Z ústní tradice Církve i literárního zpracování (Solovjev, Newman) dovozuje znaky, jimiž se má osoba Antikrista vyznačovat – naturalistický humanismus, prosazování myšlenky světovlády, militantní boj za světový mír či náboženský synkretismus.

V tomto smyslu byl Havel, uctíváný architektky „nového světového řádu“ a podobně smýšlejícími lidmi po celém globalizací zglajchšaltovaném světě, pro převzetí oné tragické role typologicky vhodným kandidátem. Z tohoto důvodu je na místě vnímat konflikt Klause s Havlem na hlubší rovině, než je rovina prostého politického střetu o to či ono

řešení společenských problémů, a proto se vnitřní čtenář neubrání Hájkem zprostředkovanému poznání, že k té skutečné pravdě a lásce má blíže současný český prezident než jeho předchůdce.

Podnětem pro bezpředsudečné historické zkoumání a politologické analýzy, přesahující pouhé pozitivistické vykazování čísel a dat, je Hájkem zastávaná teze, že k tzv. pádu komunismu a sametové revoluci v Československu nedošlo primárně v důsledku spontánní vzpoury nespokojených mas, ale jako výsledek snah rozvědek a dalších, veřejnosti více či méně skrytých sil obou stran rozděleného světa, za účelem jeho mocenského sjednocení. Komunistický blok měl zamířit trochu doprava, „svobodný Západ“ doleva, a dialektickou souhrou na bázi teorie konvergence tak dát povstat novému řádu, jehož vítězem bude trockistická levice a ideologie Frankfurtské školy, jejichž program je dnes prosazován pod pláštíkem human-rightismu, environmentalismu, teorie genderu či občanské společnosti. Průvodními znaky tohoto dominujícího a mediálně opečovávaného politického proudu jsou snahy o zánik národních států, odstranění společenských výsad modelu klasické rodiny či multikulturalismu, skrytý motivovaný nenávistí k vlastním duchovním a civilizačním tradicím. V českém politickém prostředí se tento v jádru neomarxistický program rozvinul pod hesly pravdoláska či havlismus, neboť pojmy levice a marxismus byly zkompromitovány sovětským modelem státního kapitalismu, jak reálný komunismus vcelku trefně Petr Hájek nazývá.

Kapitalismus a pravice

Pokud bych směl Petru Hájkovi doporučit, kde by svoji kritickou analýzu novověkého vývoje západní společnosti mohl v závěrečném

díle své zamýšlené mortální trilogie ještě prohloubit, a tak se vyhnout možným rozporným postojům, přítomným v prvních dvou dílech, pak je to zacházení s pojmy kapitalismus a pravice. Je zřejmé, že autor chce oba pojmy ve svém oprávněném odporu k levicovému sociálnímu inženýrství uchopit pozitivně, téměř jako synonyma.

Není však na místě se spíše ptát, což Hájek činí v případě jiných výdobytků moderní politické teorie a praxe, zda historicky vzniklá forma kapitalismu nebyla využita, jak to ostatně Marx s Engelsem předpovídali, a proto kapitalismus v této podobě schvalovali, ke koncentraci produktivního vlastnictví do rukou malého počtu osob, umožňující pozdější snadnější kolektivizaci a centrální řízení společnosti pod dohledem strany, byrokracie či malé skupiny kosmopolitních oligarchů?

Nebyli blíže realitě H. Belloc, G. K. Chesterton či J. Schumpeter, když, každý z trochu jiného úhlu, varovně upozorňovali, že stávající model kapitalismu povede k socialismu a vzniku, Bellocovým termínem, otrockého státu? První dva zmínění, o nichž lze právem tvrdit, že patřili mezi kritiky kapitalismu, nebyli žádnými levičáky, což lze snadno odvodit i z toho, že prosazovali co největší rozšíření soukromého vlastnictví výrobních prostředků a vytvoření silné střední třídy výrobců a prodejců, nezávislé na výplatě ze zaměstnaneckého poměru. Taková forma kapitalismu, v dobrém slova smyslu lidová, by, jak společně tvrdili, byla silnější pojistkou proti kolektivizaci, než je rozdělení trhu mezi malý počet vlastníků. I proto si zaslouží kriticky promyslet Hájkovu tezi, že pravicové strany či

hnutí v Evropě se ve 20. století zformovaly pouze ve Velké Británii, která je s problematickými aspekty kapitalismu nejvíce spojována.

I stoupenec svobodného hospodářství, v němž stát hraje minimální a vždy jen subsidiární roli, mezi něž se počítám, se musí vyrovnat s oprávněnou námitkou, že kapitalismus ve spojení s individualismem a filosofickým liberalismem přispěl k rozvolnění tradičních společenských vztahů a institucí, v čele s vícegenerační a posléze i nukleární rodinou, jež umožňovaly relativně zabezpečený život bez potřeby řešit vzniklé existenční potíže přímou státní intervencí. Tzv. asistenční stát blahobytu, hypertrofovaný do podoby státní terapeutické agentury, nespádl z nebe (respektive nevrátil se z pekla) samovolně, aniž by nebyl reakcí na předchozí neutěšený stav.

Navzdory těmto dílčím výhradám považují knihu Smrt v sametu za znamenité dílo, jež umožňuje spatřit reálný stav naší společnosti a v jistém smyslu i celého lidstva právě pod těmi aspekty, na něž řadový čtenář nebývá jinými osobnostmi našeho veřejného života upozorňován. Je-li tedy Petr Hájek šašek, tak nikoli s rolníckými, ale se zvonem, jímž nás nesvolává jen do agory politicky nekorektní a navzdory zdánlivé názorové pluralitě mediálně ostrakizované veřejné diskuse, ale i pobízí k niterné introspekci, z níž jako odpověď na palčivé otázky dneška, jejichž „pravicové řešení“ se momentálně jeví jako jen obtížně prosaditelné, vychází duchovní obrat ke Kristu a návrat po poušti agnosticismu a ateismu bloudící společnosti k radostné křesťanské zvěsti, nad níž žádné zlo nemá sebemenší moc panovat. ■

NABÍZÍME

11. září 2001

Deset let poté

Sborník textů

*Ladislav Jakl, Jan Eichler, Roman Joch
Oldřich Bureš, Petr Robejšek, Benjamin Kuras
Pavel Kohout, Patrick Bernau, Marek Loužek
Petr Vilímek, Miroslav Mareš, Eva Duřpektová
Václav Lavička, Lubomír Heger, Dominik Stroukal*

Předmluva Václava Klause

č. 93/2011

cep
CENTRUM
PRO EKONOMIKU A POLITIKU

**Evropská unie
v pasti centralizace**

Sborník textů

*Tomáš Břicháček, Lukáš Petřík, Alexandr Tomský
Václav Klaus, Benjamin Kuras, Doug Bandow
Miloslav Bednář, Petr Mach, Jan Skopeček
Mojmír Hampl, Martin Slaný, Ivo Střejček
Lukáš Kovanda, Ondřej Krutílek, Dušan Šrámek*

Předmluva Václava Klause

č. 90/2011

cep
CENTRUM
PRO EKONOMIKU A POLITIKU

CEP nabízí sborník číslo 93/2011 „11. září 2001 – deset let poté“, do něhož přispěli Ladislav Jakl, Jan Eichler, Roman Joch, Oldřich Bureš, Petr Robejšek, Benjamin Kuras, Pavel Kohout, Patrick Bernau, Marek Loužek, Petr Vilímek, Miroslav Mareš, Eva Duřpektová, Václav Lavička, Lubomír Heger a Dominik Stroukal. Editorem sborníku je Marek Loužek. Předmluvu napsal prezident Václav Klaus.

130 stran, 100 Kč.

Centrum pro ekonomiku a politiku nabízí sborník č. 90/2011 „Evropská unie v pasti centralizace“, do něhož přispěli Tomáš Břicháček, Lukáš Petřík, Alexandr Tomský, Václav Klaus, Benjamin Kuras, Doug Bandow, Miloslav Bednář, Petr Mach, Jan Skopeček, Mojmír Hampl, Martin Slaný, Ivo Střejček, Lukáš Kovanda, Ondřej Krutílek a Dušan Šrámek. Editorem je Marek Loužek. Předmluvu napsal prezident Václav Klaus.

116 stran, 100 Kč.

objednávky na www.cepin.cz, e-mail: cep@cepin.cz